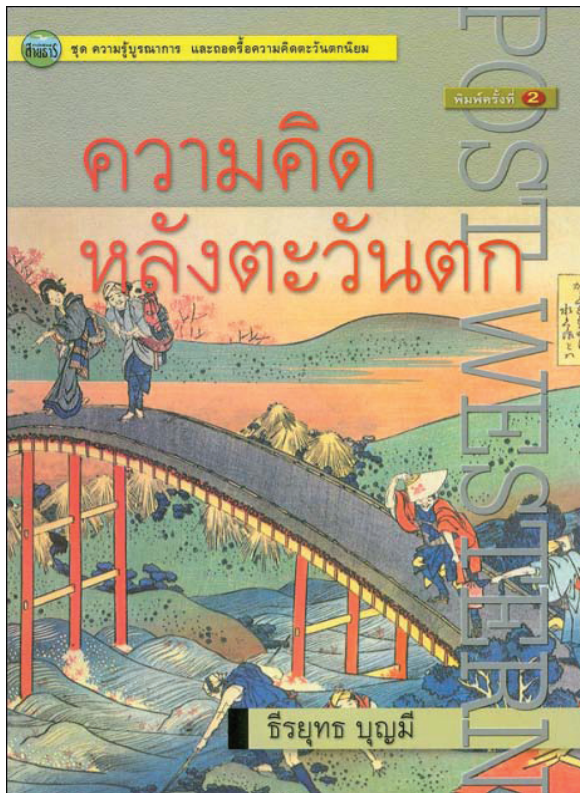

ความคิดหลังตะวันตก (Post western)

ประภัสสร ทองยงค์และ กริธา ไชแสง

ธียุทธ บุญมี. (2547). *ความคิดหลังตะวันตก*.
กรุงเทพฯ: สายธาร. 104 หน้า.

หนังสือ *ความคิดหลังตะวันตก* (post western) เขียนโดย ธียุทธ บุญมี นักวิชาการชื่อดังและศาสตราจารย์ทางด้านมานุษยวิทยา หนังสือเล่มนี้นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์ สภาพสังคม ปรัชญา และวัฒนธรรมของตะวันตกโดยมีความเชื่อมโยงกันตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน รวมไปถึงหนังสือเล่มนี้ยังช่วยให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจความเป็นตะวันตกที่แทรกซึมอยู่กับสภาพสังคม วัฒนธรรมและองค์ความรู้ในหลาย ๆ ประเทศที่ส่วนใหญ่ยึดถือตะวันตกเป็นศูนย์กลาง ซึ่งส่งผลให้เกิดการได้เปรียบเหนือ

ประชาชาติต่าง ๆ ทั่วโลก ผู้เขียนได้แบ่งเนื้อหาออกเป็น 2 ภาค ประกอบไปด้วย 5 บท ได้แก่ ภาคที่ 1 แนะนำความคิดหลังตะวันตก (post western) ในส่วนนี้ผู้เขียนเกริ่นนำให้ผู้อ่านได้เข้าใจถึงความคิดหลังตะวันตกซึ่งเป็นแนวคิดที่วิพากษ์เกี่ยวกับองค์ความรู้ วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ ศิลปะ สภาพสังคมว่ามีทั้งความเจริญก้าวหน้าและถดถอย การคิดพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบในการศึกษาและนำมาประยุกต์ใช้เกี่ยวกับองค์ความรู้ วัฒนธรรม ปรัชญา ศิลปะจากตะวันตกคือสิ่งที่จำเป็นสำหรับประเทศไทยและหลาย ๆ ประเทศทั่วโลก บทที่ 1 ทิศทางประเทศไทย 2002-2020 ผ่านกรอบมุมมองใหม่ ผู้เขียนนำเสนอการเปลี่ยนแปลงทางสังคมตั้งแต่เริ่มศตวรรษใหม่ปี 2000 เป็นต้นมาว่า การต่อสู้ทางการเมืองของประชาชนกำลังอยู่ในช่วงปรับทิศทางโดยการต่อสู้ย่อย ๆ ของประชาชน เพื่อสิทธิอำนาจผลประโยชน์จะทวีความสำคัญมากขึ้น รวมถึงได้เกิดสถาบันทางสังคม องค์กร บุคลากร หนังสือพิมพ์ องค์กรอิสระจากรัฐธรรมนูญ ซึ่งมีส่วนสำคัญในการผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในสังคมไทย นอกจากนี้กระแสโลกาภิวัตน์ยังได้ผลักดันให้ประเทศไทยมีความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น โดยเห็นได้จาก การกระจายอำนาจ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น เป็นต้น (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2539, หน้า 39) นอกจากนี้ผู้เขียนยังได้นำเสนอกรอบมุมมองใหม่ 4 มุมมองที่น่าสนใจในการมองตะวันตกเป็นศูนย์กลาง มุมมองที่สำคัญ อาทิเช่น มุมมองที่ 1 ธรรมชาติคือความหลากหลายทาง

วัฒนธรรม เนื่องจากวัฒนธรรมในแต่ละประเทศมีความเชื่อมโยงเป็นโลกเดียวกัน และเกิดวัฒนธรรมใหม่ ๆ ขึ้นอยู่ตลอดเวลา เช่น KFC มีรสเทอริยากิ (ญี่ปุ่น) แมคโดนัลด์ กระเพราไก่ เป็นต้น มุมมองที่ 2 ตะวันตกขัดแย้งความเชื่อที่ว่าโลกจะต้องพัฒนาไปในทางเดียวกัน จากสังคมดั้งเดิมไปสู่สังคมสมัยใหม่แบบอุตสาหกรรมนิยมเพื่อให้ชาติอื่นเดินตาม สิ่งเหล่านี้เป็นการเปิดโอกาสให้ตะวันตกนำหน้าประเทศอื่น ๆ ได้อย่างต่อเนื่อง (หน้า 23-28)

บทที่ 2 การปฏิวัติในศตวรรษที่ 20 เราเดินทางมาอย่างไรและกำลังอยู่ในสถานะใด เป็นบทที่ผู้เขียนสื่อให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงขนานใหญ่ทางสังคม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจในศตวรรษที่ 20 ที่ส่งผลกระทบต่อสังคมโลกในหลาย ๆ ด้าน และเป็นศตวรรษที่ได้เกิดการขยายสิทธิและอำนาจของประชาชนมากขึ้น เช่น กลุ่มสตรีและเด็ก เป็นต้น ผู้เขียนได้นำเสนอการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 20 ที่ส่งผลต่อสภาพสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจไว้อย่างน่าสนใจ อาทิเช่น 1.การเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ทางสังคมในศตวรรษที่ 20 สังคมได้เกิดการขยายตัวอย่างรวดเร็วของประชากรที่ทำงานภาคอุตสาหกรรมและบริการ สิทธิเสรีภาพและสถานะของสตรี เด็กและคนชาติจีนมาก มีการห้ามใช้แรงงานเด็ก ผู้หญิงได้ก้าวขึ้นมาเป็นผู้นำทางการเมืองอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน และที่น่าสนใจ คือ สิทธิมนุษยชนที่ประกาศเป็นปณิธานสากลในปี ค.ศ. 1948 ที่ได้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในหลายประเทศทั่วโลก และยังมี การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่น่าสนใจอีกมากมายที่ได้นำเสนอไว้ เช่น การปฏิวัติทางวัฒนธรรม, การปฏิวัติทางเทคโนโลยีและการสื่อสารที่เป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นกับหลายประเทศทั่วโลกทุกมุมโลก เป็นต้น (หน้า 30-54)

บทที่ 3 โลกศตวรรษที่ 21 จะเป็นอย่างไร จุดสำคัญคนไทยต้องคิดแบบหลังตะวันตก (post western) บทนี้เป็นบทที่มีเนื้อหาเชื่อมโยงกับบทที่สองที่ได้กล่าวไป ผู้เขียนชี้ให้เห็นถึง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 21 ว่าอำนาจทางการเมือง การทหารและเศรษฐกิจของตะวันตกกับส่วนอื่น ๆ เช่น จีน อินเดีย รัสเซีย จะมีความทัดเทียมกันมากขึ้น และเกิดความเชื่อมโยงกันทางวัฒนธรรมของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกมากขึ้นจนกลายเป็นความหลากหลายทางวัฒนธรรมและแพร่กระจายไปทั่วทุกมุมโลก รวมไปถึงการเปลี่ยนแปลงจากสภาพสังคมเกษตรกรรมมาเป็นสังคมแบบอุตสาหกรรมถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เศรษฐกิจไทยต้องพึ่งพาการค้าระหว่างประเทศมากขึ้น และสภาพสังคมวัฒนธรรมกำลังเชื่อมโยงเป็นการค้าระหว่างภูมิภาคภายใต้การรวมตัวเป็นหนึ่งเดียวของโลก (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2550, หน้า 5) และที่สำคัญคือ ระบบคิดแบบหลังตะวันตก ผู้เขียนนำเสนอไว้อย่างน่าสนใจว่า เป็นแนวคิดที่มีความชัดเจน สามารถทำความเข้าใจได้ไม่ยากนัก และสอดคล้องกับสภาพของสังคมปัจจุบันได้เป็นอย่างดี ระบบคิดแบบหลังตะวันตกนั้นเป็นการทำให้พ้นจากการยึดกรอบคิดแบบตะวันตกเป็นศูนย์กลาง แต่ไม่จำเป็นต้องคัดค้านหรือมองว่าเป็นสิ่งที่เสื่อมทราม และควรพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบ เนื่องจากมีทั้งความเจริญก้าวหน้าและถดถอย (หน้า 58-59) รวมไปถึงรูปแบบการต่อสู้ทางการเมืองก็เปลี่ยนแปลงไป โดยการต่อสู้เพื่อประชาธิปไตยจะถูกลดความสำคัญลง เปลี่ยนไปเป็นการต่อสู้เพื่อสิทธิ อำนาจและสถานะของกลุ่มคนย่อย ๆ ในชุมชนจะทวีความสำคัญมากขึ้นและเป็นไปในลักษณะของการจัดตั้งเวทีสาธารณะ การช่วงชิงพื้นที่ข่าว การเรียกร้องความสนใจด้วยวิธีการต่าง ๆ เป็นต้น (หน้า 60-61)

ภาคที่ 2 ความตามบทความ post western แบ่งออกเป็น 2 บทด้วยกัน ได้แก่ บทที่ 4 พันธกิจของชีวิต

เป็นบทที่สี่ให้เห็นถึง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นใน ประเทศตะวันตก อาทิเช่น สงครามสหรัฐอเมริกา-อิรัก สหรัฐอเมริกาและอังกฤษต้องต่อสู้อย่างโดดเดี่ยวซึ่ง สะท้อนให้เห็นถึงความขัดแย้งของประเทศตะวันตก เอง รวมถึงเศรษฐกิจของสหรัฐอเมริกาเองก็มีแนวโน้ม ที่จะตกต่ำลงอย่างต่อเนื่อง สิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่า ศตวรรษที่ 21 นี้จะไม่ใช่ว่าของสหรัฐอเมริกาแต่จะเป็น ศตวรรษของความหลากหลายทางศูนย์อำนาจหรือ ศตวรรษของหลังอำนาจตะวันตก สำหรับนักมนุษย นิยม ผู้เขียนได้กล่าวไว้อย่างน่าสนใจว่า ในศตวรรษที่ 21 นี้ มนุษย์จะเท่าเทียมกันมากขึ้น ทั้งในแง่ของสิทธิ ศักดิ์ศรี การชื่นชมวัฒนธรรมของกันและกันอย่าง แท้จริง ทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ รวมไปถึง เนื้อหาที่น่าสนใจที่ผู้เขียนได้สื่อให้เห็นในบทนี้คือ ประเด็นคือ ความคิดหลังตะวันตกที่ผู้เขียนได้มองว่า จะทำให้โลกของเราเกิดความเท่าเทียมกัน การปรับตัว และคนอื่น ๆ เกิดเสรีภาพภายในจิตใจตนเอง และ สามารถมองปัญหาและหาทางออกด้วยตนเองได้ โดย ความคิดหลังตะวันตกนั้นยังช่วยปฏิวัติวิธีคิดของผู้คน ในโลกซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประเด็นด้วยกัน ได้แก่ อารยธรรมทางวัตถุ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ศิลปะ วัฒนธรรม ซึ่งเป็นผลผลิตร่วมกันที่ยาวนานของมนุษย์ ทุกอารยธรรมที่มีความเชื่อมโยงกันอยู่ 2. วิธีชีวิตที่ล้น เกินแบบตะวันตก ที่สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อมั่นใน อำนาจและความคลั่งไคล้ในการบริโภควัตถุของมนุษย์

บทที่ 5 การถอดรื้อการครอบงำของแนวคิด ตะวันตกนิยม เป็นบทสุดท้าย ผู้เขียนนำเสนอการ ครอบงำของตะวันตกในด้านต่าง ๆ ได้แก่

1. ตะวันตกนิยมกับอำนาจในการควบคุม ความรู้และความหมาย ผู้เขียนได้ชี้ให้เห็นว่า ตะวันตก ได้ใช้ความรู้ เช่น การแพทย์สมัยใหม่ เกษตรกรรม วิศวกรรมศาสตร์ รวมไปถึงการผลิตความรู้และให้ ความหมายในด้านต่าง ๆ เช่น วิทยาศาสตร์ ปรัชญา วัฒนธรรม วิชาเศรษฐศาสตร์การพัฒนา สังคม

วิทยาการ พัฒนา เป็นต้น พร้อมทั้งได้สร้างผู้เชี่ยวชาญ เฉพาะสาขาวิชา เช่น นักเศรษฐศาสตร์ นักบริหารรัฐกิจ หรือคณะทำงานของสถาบันระหว่างประเทศ เพื่อทำ หน้าที่พิจารณาว่าอะไรคือสิ่งที่เรียกว่า การพัฒนา และ “ไม่พัฒนา” และให้คำแนะนำแก่ประเทศที่ยากจน เพื่อ เปลี่ยนแปลงระบบสังคมให้เหมือนหรือสอดคล้องกับ โลกตะวันตก Escobar (อ้างถึงใน สุกชัย เจริญวงศ์, 2544, หน้า 17-18) สิ่งเหล่านี้ตะวันตกใช้เป็นเครื่องมือ ในการแทรกแซงประเทศต่าง ๆ อยู่เสมอ โดยใช้การ ครอบงำผ่านวาทกรรมหรือแนวคิดที่ผลิตโดยตะวันตก เช่น การเมืองที่ดีควรเป็นอย่างไร สังคมที่ก้าวหน้าควร เป็นอย่างไร เป็นต้น (หน้า 70-78)

2. การควบคุมโดยผ่านนโยบายและการ ปฏิบัติ เป็นนโยบายการพัฒนาให้ทันสมัยแบบ ตะวันตก ซึ่งมีผลกระทบต่อผู้คนในสังคมเป็นอย่างมาก ถือได้ว่าเป็นการพัฒนาภายใต้ตัวแบบการสร้าง ความทันสมัยที่ได้รับการยอมรับในหลาย ๆ ประเทศ โดยมี ภาพลักษณ์ของความเป็นกลาง ความเจริญก้าวหน้า รวมไปถึงได้สอดคล้องกับอำนาจรัฐหรือการเติบโตของ กลุ่มทุน เช่น การสร้างภาวะทันสมัยด้วยการขยาย บริการขั้นพื้นฐาน เป็นต้น (สุกชัย เจริญวงศ์, 2544, หน้า 5)

3. ตะวันตกนิยมกับการควบคุมทาง ประวัติศาสตร์ ในรูปการยึดครองอาณานิคมในอดีต และการควบคุมแนวคิดทางประวัติศาสตร์ (หน้า 81- 82)

4. หลังตะวันตกนิยม ไทยนิยม ผู้เขียนได้ อธิบายไว้อย่างน่าสนใจถึง กระบวนการที่สังคมไทย สร้างความเป็นสมัยใหม่ให้กับตัวเอง ซึ่งเป็น กระบวนการเดียวกันกับการตกอยู่ภายใต้การครอบ ครอบงำของตะวันตกนิยม ถือได้ว่าเป็นช่วงเวลาที่สังคมไทย ได้สร้างรัฐไทยแบบสมัยใหม่ขึ้น นอกจากนี้ใน ภาคผนวกตอนท้ายของหนังสือเล่มนี้ ผู้เขียนได้ นำเสนอบทตอบต่อผู้วิจารณ์บทความเรื่อง

“ความตามบทความ Post western” ซึ่งเป็นบทตอบที่ น่าสนใจและได้ตอบคำถามเกี่ยวกับข้อสงสัยที่มีต่อ แนวความคิดหลังตะวันตกได้เป็นอย่างดี

กล่าวโดยสรุป หนังสือ ความคิดหลังตะวันตก นำเสนอเนื้อหาที่หลากหลายด้วยภาษาและถ้อยคำที่ เข้าใจได้ง่าย และมีความหลากหลายด้านเนื้อหาเมื่อ เทียบกับหนังสือเล่มอื่นที่มีลักษณะเนื้อหาที่ใกล้เคียง กัน รวมถึงได้สอดแทรกรูปภาพที่น่าสนใจ ทำให้ หนังสือที่น่าอ่านมากยิ่งขึ้นและมีความเกี่ยวข้องกับ เนื้อหาในแต่ละบทได้เป็นอย่างดี ช่วยให้ผู้อ่านสามารถ ทำความเข้าใจกับเนื้อหาได้มากยิ่งขึ้น หนังสือเล่มนี้จะ

ช่วยให้ผู้อ่านได้เข้าใจ และเพิ่มพูนองค์ความรู้เกี่ยวกับ ประวัติศาสตร์ สภาพสังคม ปรัชญา และวัฒนธรรม ของตะวันตกโดยมีความเชื่อมโยงกันตั้งแต่อดีตจนถึง ปัจจุบันที่มีทั้งความเจริญก้าวหน้าและถดถอย หนังสือ เล่มนี้เหมาะสำหรับนักศึกษาที่เรียนด้านสังคมศาสตร์ และสาขาอื่น ๆ ประชาชนทั่วไป รวมไปถึงนักวิชาการ ที่สนใจศึกษาและค้นคว้าองค์ความรู้เพิ่มเติมใน ประเด็นที่ได้กล่าวไป ดังนั้นจึงอยากฝากถึงหนังสือเล่ม นี้ให้เป็นอีกหนึ่งตัวเลือก เพื่อนำไปสู่การเรียนรู้และ เพิ่มพูนองค์ความรู้ต่อไปในอนาคต

